

Organisatie: Het Transitiebureau, Tobias Kokkelmans en Fanne Boland.

Inleiding

Tijdens de tweede bijeenkomst van De Agenda kwamen we opnieuw met een divers gezelschap uit de sector samen in Het Veemtheater in Amsterdam. Acteurs, regisseurs, studenten, docenten, producenten, dramaturgen, marketeers, artistiek en zakelijk leiders, medewerkers van kleine en grote gezelschappen, beleidsmakers en adviseurs, variërend tussen de leeftijd van 20 tot 70 jaar, spraken over de toekomst van het theater, de huidige inrichting van de sector en de rol die theater kan/moet/wil spelen in de 21ste eeuw. Enerzijds omdat er behoefte is in de sector om 'vrije ruimtes' te creëren waar het gesprek centraal staat en samen te kijken naar de vraag: wie zijn we samen? Anderzijds omdat we aan de vooravond staan van een nieuw kunstenplan. Graag willen we naast de bestaande adviezen ook een ongevraagd advies uitbrengen. De Agenda heeft dus een tweeledige missie: samenkomen en het gesprek met elkaar aangaan én een advies uitbrengen over de toekomst van theater.

We werkten opnieuw met het Open Space Format en vormden tien groepen. De onderwerpen of groepen waren niet van tevoren bepaald of vastgelegd, maar ontstonden uit bijdragen van de aanwezigen. Eén onderwerp werd van de vorige keer meegenomen en opnieuw geagendeerd door Tom Helmer, namelijk: het verder werken aan de inventarisatie over dingen waar we het als sector over eens zijn. Een ander onderwerp kwam van Tobias Kokkelmans en was al aangekondigd in de uitnodiging namelijk: het bespreken van de blinde vlekken in de cultuurverkenning. Als je besloot een bijdrage te leveren, werd je daarmee

Verslag van De Agenda #2 // 01-12-2014 // Het Veem Theater, Amsterdam

automatisch de gespreksleider van het onderwerp en konden andere aanwezigen zich aansluiten, zodat er een groep gevormd werd.

Het Open Space Format kent 5 principes:

1. De mensen die er zijn, zijn de juiste mensen
2. Het start moment is altijd juist
3. De plek waar het plaats vindt is altijd de juiste plek
4. Wat er ook gebeurt, het is het enige dat kon gebeuren
5. Als het over is, is het over

De tien gespreksonderwerpen op de 2^e editie van De Agenda waren:

1. Inventarisatie van waar we het over eens zijn
2. Ondervraag kwaliteitsaanbod van theaters
3. Waar blijft de elite? Kunst ipv Cultuur, Verhogen ipv verlagen, hermetiseren ipv alles openen
4. Is het tijd voor een nieuwe criticus?
5. De verhouding tussen de kleine en grote zaal
6. Het belang van aansluiting met gerelateerde gebieden aan de kunst (zorg, (geestes)wetenschap, onderwijs) om tot een gezamenlijk betoog te komen
7. Wat is draagvlak en hoe creëer je dat?
8. Beeldvorming & framing, verhouding tussen politiek en kunst
9. Blinde vlekken in de cultuurverkenning
10. Self-production, alternative economy of art without subsidy

Hieronder vind je van ieder gespreksonderwerp een verslag van de moderator. De verslagen lezen werkt uiterst activerend! Er worden, behalve analyses over de staat van het huidige theaterlandschap, ook concrete (vernieuwende) ideeën aangedragen.

De verslagen laten zien dat een aantal thema's zich steeds scherper aftekent: het belang van het formuleren van gedeelde intrinsieke waarden van de kunst en hiermee weer een sturende rol te spelen in het maatschappelijke debat; de zoektocht naar verbindingen met andere sectoren die ook bezig zijn met waarden die buiten het louter economisch denken vallen (zoals zorg, onderwijs en wetenschap); de wens om de knellende beleidsstructuren die experiment in de weg staan te doorbreken.

Het valt op dat er een boeiend evenwicht ontstaat tussen twee strategieën: aan de ene kant de impuls om direct te reageren op bestaand beleid en aan de andere kant de wens om vanuit de artistieke praktijk te vertrekken in het verbeelden van het wenselijke theaterlandschap. De Agenda is ervan overtuigd dat beide invalshoeken zeer waardevol zijn.

De volgende bijeenkomst (op 12 januari om 19.30u in het Ro Theater in Rotterdam) gaan we door op de onderwerpen die de vorige bijeenkomst zijn opgeworpen.

Groep 1 Inventarisatie: Waar zijn we het over eens?

Verslag volgt nog

Groep 2: De ondervraag naar kwaliteitsaanbod

Aanwezig: Anne Breure, Ravian van den Hil, Nienke Joustra, Marijn Lems, Susanne Marx, Berthe Spoelstra, Anneke Tonen

Er is vanuit de theaters te beperkte afname van kwaliteitsaanbod. Dit botst enorm met de spreidingseis voor gezelschappen. Voor internationaal georiënteerde gezelschappen is de discrepantie tussen Nederlandse en buitenlandse uitkoopsommen bovendien zodanig groot dat er weinig motivatie overblijft om in eigen land te spelen. Dit heeft van doen met een andere subsidiesystematiek waarbij er relatief meer geld naar de theaters en minder budget naar de gezelschappen gaat. In Nederland bieden theaters niet alleen een lage uitkoopsom, maar doen ook een minimale marketinginspanning voor kleinere producties, waardoor kwetsbare/kleine producties nog maar weinig publiek halen en de kans om te worden geprogrammeerd allengs kleiner wordt. De vlakke-vloertheaters in het land vertonen op dit moment veel minder dan voorheen, soms nog maar 6 titels per maand. Schouwburgen tonen aan de andere kant onverminderd veel voorstellingen, maar kennen een enorme scheefgroei tussen gesubsidieerd en ongesubsidieerd aanbod. Alleen de theaters met een grotere dynamiek in de (rand)steden zijn in staat 'risicovol aanbod' te programmeren en er publiek voor te genereren. Op veel andere plekken zijn theaters te vraaggericht geworden: er wordt nog maar zeer beperkt aandacht besteed aan (qua publieksaantallen) meer risicovolle voorstellingen.

Oplissing: er moet meer geld zijn voor uitkoopsommen, zodat theaters in staat worden gesteld 'hoogwaardig' (gesubsidieerd) werk te programmeren en zo meer dynamiek in huis te halen. Theaterhuizen zouden scherper moeten kiezen en per voorstelling meer organisatorische ruimte moeten kunnen creëren om deze optimaal te ondersteunen. Wellicht kunnen theaters landelijke subsidie aanvragen om zo'n soort plek te worden. Het landelijke kunstbeleid zou meer gericht moeten zijn op afname, in plaats van op spreiding. Ideaal zou zijn dat theaters een presentatiesubsidie zouden kunnen krijgen voor (gesubsidieerd) kwaliteitsaanbod, dat dan vaker kan worden getoond dan 1 of 2 avonden.

Zonder al te gedetailleerd in te gaan op de techniek van programmeren, lijkt helder dat er meer moet worden geïnvesteerd in de vraagkant. Laat de theaters zelf bepalen hoe ze het lokale publiek bedienen, graag samen met de theatergezelschappen. Beloon nieuwsgierigheid en artistieke moed. Misschien kunnen theaterhuizen in het land zelfs samen met de theatermakers een soort co-producentschap aangaan voor artistiek interessante projecten (al dan niet geworteld in de lokale gemeenschap). Hiermee zou de spreidingseis voor de gezelschappen worden vervangen door een spreidingsvraag vanuit de individuele theaters. Er zou een inhoudelijke samenwerking en gedeelde inzet kunnen opbloeien, waarbij theaters en gezelschappen echt een relatie met het publiek aan kunnen gaan. Dit heeft misschien wel tot gevolg dat het subsidiegeld anders verdeeld moet worden. Immers: de meeste kunst die nu gesubsidieerd wordt komt uit de Randstad en als alle gezelschappen zich voornamelijk op hun standplaats richten, komen andere plekken er bekaaid vanaf. Naast een herverdeling van het subsidiegeld per provincie zouden gezelschappen moeten worden gehonoreerd om, samen met theaterhuizen in de steden buiten de Randstad, te investeren in een band met het lokale publiek. Zo richt het spreidingsbeleid zich voortaan op het spreiden van kansen en artistiek lef, in plaats van het spreiden van voorstellingen.

Groep 3: Kunst i.p.v. cultuur en de vraag: waar blijft de elite?

Aanwezig: Ludwig Bindervoet, Wieke ten Cate, Seline Gosling, Floor van Leeuwen, Bianca van der Schoot, Anna Seidl, Bo Tarenskeen, Jesse Vanhoeck, Eva Villanueva, Willem de Wolf, Sjifra Ijpma, Willemijn Zevenhuijzen

We hebben gesproken over onze behoefte om de autonomie van de kunst te waarborgen. Onze groep had het gevoel dat deze autonomie meer en meer in het geding is. We hebben het over de mogelijkheden van een nieuwe *artistic turn* gehad, waarin de nadruk weer meer op de eigen werkelijkheid van de kunst wordt gelegd en minder op het alomtegenwoordige misverstand dat kunst de representatie is van iets anders. 'Niet alles is te begrijpen en dat moet maar eens goed worden uitgelegd'. We hebben gesproken over het verdwijnen van het geheim in de kunst, en over de noodzaak van een herwaardering ervan.

We hebben stil gestaan bij de huidige ontwikkelingen, waarbij laagdrempeligheid en toegankelijkheid steeds belangrijker worden gemaakt en bijzaken als bijvoorbeeld pr, *de wereld draait door*, openbare repetities, nadruk op de biografie van de makers steeds meer hoofdzakelijk lijken te zijn geworden, zonder dat we daarin werkelijk zijn gespecialiseerd of zelfs geïnteresseerd. We moeten ons meer en meer uitleggen, maar het lijkt erop dat deze uitleg alleen de vraag naar nog meer uitleg heeft gecreëerd.

We hebben het ook gehad over dat de vraag naar toegankelijkheid ons meer en meer onder de huid is gaan zitten, dat we bewust of onbewust meer en meer keuzes maken die aan de vraag van de tijd beantwoorden i.p.v. dat we autonoom en onafhankelijk blijven opereren. We hebben het gehad over hoe we ons dus eigenlijk al corrumperen. We hebben ook gesproken over het feit dat het toch het contact is met nauw betrokkenen; collega's en critici, dat ons werk beïnvloedt i.p.v. het contact met het publiek. Dit contact met collega's blijkt voor iedereen de voorwaarde voor de ontwikkeling van kwaliteit - niet het contact met het publiek.

We hebben het gehad over dat we kunst kunnen vergelijken met een liefdesrelatie; door de ontmoeting met de vreemde ander ervaar je jezelf, of vooral, ervaar je een nieuw onbekend gebied in jezelf. We hebben gesproken over het belang van drempels, van verhullen of *hermetiseren*, van het niet-begrijpen; als er alleen maar een grote open ruimte is, kan je nooit meer een andere ruimte binnen gaan. Kunst kan die vreemde ander zijn. Er moet een nieuw spreken over kunst komen dat de nadruk legt op deze sprong van de toeschouwer naar het kunstwerk.

We hebben gespeeld met de veronderstelling dat mochten de ontwikkelingen in de kunst altijd cyclisch zijn en er over een tijd weer behoefte komt aan meer hermetisch werk, we daar al een voorschot op kunnen nemen en alvast weer hermetische kunst kunnen gaan maken. We hebben het gehad over het gevaar dat, als we dat doen, we op de korte termijn minder publiek en minder subsidie zullen krijgen, maar op de langere termijn weer meer, juist vanwege de nieuwsgierigheid die onze nieuwe uitzonderlijkheid zal wekken. Aan de andere kant waren er ook stemmen in de groep, die zich afvroegen of beleidsmakers in de kunsten niet ook behoefte zouden hebben aan een stevige breuk met het streven naar toegankelijkheid en markt.

We hebben het lang over problematische woorden als *hermetiseren*, maar ook 'terug' en 'opnieuw' en 'renaissance' gehad, over het vermijden van een pleidooi dat misschien nostalgisch of zelfs 'eighties' zou kunnen klinken. We beseffen dat we niet terug kunnen, en dus ook niet moeten doen alsof dat kan.

Groep 4: Is het tijd voor een nieuwe criticus?

Aanwezig: Jimi Zoet, Michiel Cox, Anouk Leeuwerik, Jeroen van Wijhe, Moos van de Broek, Nienke Scholts

We vragen ons af hoe de criticus achter zijn computer gaat zitten. Hoe denken recensenten na over hun taak?

Moos vd broek: ik twijfel over het recenseren omdat het altijd zo snel gepubliceerd moet worden. Je gaat naar makers voor wie je al een voorliefde hebt. Toch moet je in die korte tijd erg kritisch zijn. Juist proberen te schrijven vanuit de dramaturgie. Ik worstel soms tussen de dramaturgische taak en de taak voor het publiek. Sterren mogen weg.

BvdS kregen ooit nul sterren voor Hideous (Wo)men.

Moos: Iedereen vindt de sterren bullshit. Het zou goed zijn als de theaterkrant als eerste geen sterren meer zou geven. Ze werken binnen de theaterkrant aan een nieuwe, langzamere manier van recenseren. Die naast de huidige modellen kan bestaan

We vragen ons af of er sprake is van een generatieverschil. Of is er eerder sprake van een stijlverschil dan een generatieverschil?

Een van de problemen die genoemd worden is dat de première vaak nog niet goed genoeg is. Cabaretiers doen een half jaar try outs. Beetje overdreven misschien, maar toch zou dat voor theater ook zeker mogen. Kijk naar dans.

Moos: Ivo Dimchev gaf ik drie sterren vanwege de vergelijking met eerder werk. Toch is hij uniek in het veld. Wellicht een misser? Is de recensent een marketing medewerker of moet deze reflecteren op het vorige werk?

Urland kreeg een zeer negatieve recensie over de voorstelling MS DOS/Prometheus geketend. Het is problematisch als de recensent je abstractie niet kan lezen. Is ook heel moeilijk in woorden. Zijn er nieuwe recensievormen mogelijk zoals bijvoorbeeld Video-reviews?

Er wordt genoemd dat er een gesprek moet komen tussen kunstenaars en marketeers. We komen opnieuw terecht in de Sterren discussie. NOG EENS.

Jeroen joins de club. Net afgestudeerd aan theaterwetenschappen Utrecht: Première is te vroeg om te recenseren. Niet snappen mag. Langere ontwikkelingen zouden ruimte moeten krijgen. Zoals in het geval van een trilogie bijvoorbeeld.

ER KOMT EEN RUBRIEK 'ZONDER STERREN'!! OP DE THEATERKRANT!!

De rare grens tussen marketing en journalistiek. De grote afhankelijkheid van de recensie zegt misschien ook iets over de PR afdeling binnen de podiumkunsten.

Verslag van De Agenda #2 // 01-12-2014 // Het Veem Theater, Amsterdam

Bij de theaterkrant wordt er soms uit bescherming voor de jonge maker een ster meer gegeven. Dit kan eigenlijk niet als onafhankelijk platform. Lastig.

Michiel: Belangrijk om te blijven zoeken naar mogelijke nieuwe vormen als recensent.

Er zouden nieuwe maatstaven ontwikkeld moeten worden voor abstract theater. Meetasten in het nieuwe. Niet meteen veroordelen maar durven 'het niet weten', proberen er woorden aan te geven. Er is weinig plek voor zoekend schrijven. Komt ook door de gewenste snelheid van de recensie. Evelyne Coussens vestigde met haar recensie van 'building conversations' de voorstelling. De recensenten-scene in Vlaanderen is veel gearticuleerder, verder ontwikkeld. Het moet hier concreter, hapklaar. In Vlaanderen mag het intellectuele bestaan in de samenleving. Kijk naar rekto verso. Groene Amsterdammer is goed, maar volgens Michiel Cox houden de kunst recensies op bij het werk zelf. Er worden nauwelijks verbanden gelegd.

Jeroen: het zou interessant zijn als recensenten helemaal subjectief zouden zijn. Minder beschrijvend en minder opsommingen.

Samenvatting

Recensies worden teveel gebruikt voor marketingdoeleinden. Dit zegt ook iets over de verhouding tussen de PR afdeling en de maker. Toch zou het wenselijk zijn, voor de makers, dat er meer tijd wordt genomen voor het schrijven van een recensie. Ook nieuwe vormen, zoals video recensies met twee verschillende critici, zijn wenselijk in deze tijden van nieuw werk en nieuwe media.

Er moet een gesprek komen tussen kunstenaars en marketeers.

Critici zouden met het ontstaan van nieuwe vormen mee moeten bewegen, en hun vocabulaire en articulatie hier op aan moeten passen. Je kunt niet alles langs dezelfde lat leggen.

Er komt een rubriek voor langzamere journalistiek op de theaterkrant!

Meer Evelyne Coussens!

Groep 5: De relatie tussen de kleine en grote zaal

Aanwezig: Johan Reyniers, Aukje Verhoog, Coby Vos, Wouter van Ransbeek, Lara Staal, Maarten Duinker en even Anoek Nuyens.

Johan Reyniers opent met een reactie op de notulen van de vorige keer van het groepje van Fanne Boland en Walter Bart dat voorstelde beleid niet meer op makers en instellingen te richten maar op plekken. Makers kunnen dan een voorstel doen voor de invulling van een bepaalde plek voor vier jaar.

Johan Reyniers legt uit dat hij het korte termijn-denken (van in dit geval 4 jaar) zorgelijk vindt. Reyniers is kritisch tegenover het vacant stellen van plekken omdat je in vier jaar niets kan opbouwen. Het Kaaitheater waar hij 10 jaar heeft gewerkt als artistiek directeur is een van de weinigen plekken in west Europa met een consistente werking waardoor het een plek verworven heeft met een vast publiek. Het Kaaitheater heeft zich zo kunnen vernieuwen

Verslag van De Agenda #2 // 01-12-2014 // Het Veem Theater, Amsterdam

langs lijnen van geleidelijkheid. De Beursschouwburg heeft op een gegeven moment 5 verschillende directeuren gehad in 10 jr tijd waardoor deze voortdurend werd bedreigd door opheffing vanwege een gebrek aan consistentie. Je moet jezelf als theater altijd kritisch blijven bevragen zonder grote breuken te installeren, omdat je anders je publiek buitensluit; als een slang die voortdurend vervelt.

Experimenten in de toekomst gaan falen als je niet de mogelijkheid krijgt op voldoende tijd. Je hebt minstens acht jaar nodig om een artistieke leiding op te bouwen.

Toneelgroep Amsterdam probeert dmv het TA2 traject jonge makers op te leiden voor de grote zaal, maar opgemerkt wordt dat de huidige generatie geen interesse heeft in de grote zaal. De grote zaal wordt geassocieerd met traditie, repertoire en groot publiek, wat vooral negatieve connotaties zijn, terwijl de kleine zaal geassocieerd wordt met experiment, vernieuwing en intimiteit. Dit zijn clichés die doorbroken zouden moeten worden. Er wordt vaak gezegd dat de grote zaal een ambacht is, terwijl de kleine zaal net zo goed een ambacht is. Wouter van Ransbeek benadrukt dat de connotaties die zijn ontstaan rond de grote en kleine zaal historisch zijn en een erfenis van aktie tomaat, dit zijn verouderde ideeën die niet langer opgaan.

Aukje merkt op dat makers die wel interesse zouden hebben in de grote zaal, bijv omdat ze heel beeldend werken, er heel moeilijk tussen komen omdat theaters met grote zalen geen risico's durven te nemen in het programmeren of ondersteunen van nieuw werk. Hierop wordt gezegd dat het een probleem is dat stadstheaters geen invloed hebben op de programmering van de schouwburgen. Bij TA is dat anders, zij kunnen iets betekenen voor makers die de overstap naar de grote zaal willen maken omdat zij in de schouwburg huizen.

Er wordt nogmaals benadrukt dat je publiek opbouwt door een signatuur te tonen, niet de mengelmoes die nu vaak het geval is. Johan Reyniers legt uit dat het in Vlaanderen juist de kunstencentra's zijn die kunnen focussen, terwijl de cultuurcentra's juist zo breed mogelijk proberen te programmeren. Zo'n onderscheid biedt houvast in het creëren van een identiteit en het aangaan van een duurzame relatie met publiek. Kunstencentra zoals De Vooruit of het Kaaitheater kent NL niet.

Als grote zaal zou je een kleine zaal moeten hebben. Terwijl nu de overloop tussen de kleine en grote zaal onnatuurlijk en gescheiden is. Een voorbeeld waar dat wel goed gaat is het Toneelhuis.

Een ander probleem zijn de eisen die bijv aan TA gesteld worden als het gaat om het aantal bezoekers dat moet worden bereikt. Hierdoor mag een voorstelling eigenlijk niet mislukken, wat het moeilijk maakt om risico's te nemen met nieuwe makers in de grote zaal.

Het verdwijnen van de productiehuizen wordt als een groot gemis ervaren, want daardoor is de dialoog tussen grote gezelschappen en de kleine zaal plots opgehouden. (voorbeeld waar zo'n samenwerking wel goed werkt is tussen Frascati en TA met de TA2 producties). Productiehuizen die nog wel bestaan zijn nu te veel afhankelijk van adhoc financiering waardoor er geen lange termijn planning meer mogelijk is. Wouter van Ransbeek bekritiseert de nieuwe makers regeling en noemt het absurd dat er een dubbele selectie is ontstaan. Productiehuizen selecteren zelf hun makers, maar worden dan ook nog eens door het fonds beoordeelt of hun plan met een maker wel van voldoende kwaliteit is.

Ook is de flexibiliteit van huizen en gezelschappen veel kleiner geworden. Vroeger kon je de verliezen van minder succesvolle voorstellingen compenseren met de publiekscijfers van voorstellingen die juist heel succesvol waren. Omdat dat nu niet meer kan, worden er minder risico's genomen.

Er ontstaat discussie. Een deel van de groep vindt dat jonge makers te veel klagen en in slachtofferschap vervallen. Coby van het Huis valt het op dat De Agenda zo op beleid is gericht en vindt dat makers niet zoveel met politiek maar vooral met de inhoud van hun werk bezig zouden moeten zijn. Er wordt te weinig over inhoud gesproken en te veel over cijfers. Het geklaag over beleid en geld overheerst en de drijfveren en overtuigingen worden gemist. Hier is veel discussie over want de jongere generatie ervaart dit anders en roemt juist de weerbaarheid van jonge makers en het doorzettingsvermogen. Er wordt gezegd dat het heel moeilijk is bij je drijfveren en overtuigingen te blijven als je door financieringsstructuren voortdurend in de kwantificatie wordt gedrukt. Er is ook verschil in de opvatting over het belang van nadenken over beleid zoals dat door De Agenda wordt ingezet. De jonge generatie vindt juist dat kunstenaars moeten stoppen zich terug te trekken en louter op hun werk moeten focussen, maar verantwoordelijkheid moeten nemen voor het veld waarin ze bewegen en stelling in moeten nemen. De Agenda wil juist het veld van binnenuit hervormen en daarvoor is kritiek en reflectie over beleid en politiek hard nodig. Lara noemt de scheiding tussen kunst en politiek een ouderwetse tweedeling die niet meer op gaat.

TA omschrijft het gevoel dat als zij om meer geld vragen het veld reageert alsof dat geld is dat anderen onthouden wordt, terwijl TA met de vraag om meer ondersteuning, niet minder geld voor anderen bedoelt.

Groep 6: Het belang van de aansluiting met gerelateerde gebieden aan de kunst (zorg, (geestes)wetenschap, onderwijs) om tot een gezamenlijk betoog te komen

Aanwezig: Fanne Boland, Jette Schneider, Gable Roelofsen, Jan Gaasenbeek

Introductie

Er zijn veel gebieden gerelateerd aan het theater die draagvlak problemen hebben. Welke coalities zijn er te smeden? En wat zou dat op kunnen leveren? En zou dat nog een ander perspectief kunnen opleveren?

We zouden samen moeten optrekken, en nu gaat het heel vaak over ieder zijn eigen hokje. Hoe kunnen we het probleem openbreken en samen optrekken?

Sommige aanwezigen voelen zich ook dat grensgebied. Maar er lijkt heel veel frictie te zijn tussen beide gebieden, dus tussen de wetenschap en de kunst. Het mooiste zou zijn als er mentaliteitsdeling zou zijn, waarmee beide beter van elkaar worden.

Het grotere belang wat alle dingen bij elkaar hebben, lijkt te verdwijnen door ze te scheiden. Ook met bezuinigingen etc. is het veel makkelijker om stukje voor stukje weg te bezuinigen. De breedste vraag: waarop willen wij dat de maatschappij rust? Als we het teveel scheiden dan verliest het allemaal kracht.

Het indirecte nut

Zou er een gezamenlijk pleidooi moeten komen voor het indirecte nut?

Verslag van De Agenda #2 // 01-12-2014 // Het Veem Theater, Amsterdam

Indirecte nut: niet-kwantificeerbare prestaties. Het gaat om die bijzondere ervaring die niet in cijfers uit te drukken is.

In alle fondsen beginnen de kwantitatieve maatstaven te domineren waarmee het immateriële verloren gaat of ondergesneeuwd wordt.

Het immateriële wordt alleen nog maar als effect gezien.

Het moet gemeengoed worden dat de tekorten van het systeem worden getoond.

Het vormen van mensen

Er zou een brede coalitie moeten komen waarin de vraag centraal komt: hoe vormen we elkaar/onzelf?

Daarvoor heb je het nodig dat je niet alleen op je eigen veld vecht. Je moet elkaars intrinsieke kwaliteiten erkennen.

We moeten misschien een discours maken, waarin dit past.

Maar de vraag is: hoe krijgen we dit soort trajecten duurzaam? Want heel vaak lukt het even, maar dan bloedt het dood.

De tegenvraag is: hoe kun je het wezenlijke contact wat jou als mens vormt formaliseren?

We lijken de tijd te verliezen om de reflectie toe te laten.

We willen een correctie in het systeem, waarin alles wat nu wordt afgekneld wat meer ruimte krijgt.

Het voorbeeld van PS in Leiden, die een artistieke methode hebben ontwikkeld om maatschappelijk van waarde te zijn.

Uitwisseling van methodiek.

Het politieke

Het parlement gaat volgens ons veel teveel over de werkbaarheid. Veel te weinig over het grote verhaal. Als je altijd geregeerd wordt door het directe resultaat, kom je nooit tot de inhoud.

We lijken ook een grote angst voor de ideologieën te hebben gekregen. Maar daardoor lijkt het grote verhaal als geheel verdwenen.

Eigenlijk is al het denkende van heel praktisch belang.

De antithese van Bildung

Untbildung. Wijnkelder, gisting, rijpen. Wendbaarheid. We bouwen je niet meer op naar het pensioen, maar je krijgt wendbaarheid waarmee je allerlei aspecten van het menszijn aan kunt.

De punten

Aan ons hangt de geur van het grote verhaal. En met het grote verhaal ga je politiek ten onder. En wij hebben ook het grote verhaal zelf kapot gemaakt.

Wij willen een alternatief voor de bildung: Ruimte voor reflectie, we leren omgaan met het zinloze/nutteloze/ambivalentie. Ambivalentie: het is wezenlijk goed om voor een kunstwerk te staan en het niet te snappen en het niet te weten.

We moeten allemaal onze kleine gevechten voeren, maar we moeten een veel groter betoog voeren over het belang van het grote geheel van structuren die gaan over geestelijk welzijn en het corrigeren van het systeem.

We zouden een systeem kunnen bedenken waarbij we een vertaalslag maken die vergelijkbaar is met social impact. We zijn ons wel bewust van de beperkingen van dit systeem maar het zou een communicatiemiddel kunnen zijn.

Samenvatting

Wij zien dat zaken als geesteswetenschappen, kunsten en zelfs zaken als zorg, samen een systeem vormen; een systeem waarin ruimte is voor denken en voor reflectie. Deze coalitie moet gevormd worden met alle kunsten en de wetenschappen (waarbij de geesteswetenschappen onze meest natuurlijke bondgenoot zijn, maar er ook samenwerking moet worden gezocht met andere disciplines). In het samen optrekken kom je erachter dat je samen een lichaam bent in de maatschappij.

Echter, doordat op ieder puntje op zich wordt bezuinigd, raken wij die waarde die al deze zaken tezamen hebben, de ruimte voor reflectie en ons belang in de geestelijke ecologie, kwijt. Hierdoor mist een coherente verdediging waarom deze zaken nodig zijn.

Er wordt volgens ons op ons bezuinigd omdat aan ons de vieze geur van het grote verhaal hangt. Dit grote verhaal, het achterhaalde bildungsideaal focust op de opbouw van de mens als één ding, waarin zij tot verheffing komt.

Wij denken dat onze coalitie juist niet deze bildung voorstaat. Volgens ons geven deze zaken juist ruimte om tot een andere houding te komen, een wendbare houding waarmee wij ons als mensen kunnen aanpassen aan hoe de wereld nu nog niet is.

Wij willen dat er een breed geluid komt waarin de nadruk wordt gelegd op het vitale belang van deze wendbaarheid. Er zijn veel situaties waarin mensen zich door systemen gereduceerd voelen, eigenlijk zijn de kunsten en de wetenschappen een antwoord op deze constante reductie.

Naast dat we wendbaarheid en autonomie bieden, zijn we bovenal gezamenlijk, een menselijke correctie op de tekorten van grotere systemen.

Groep 7: Draagvlak = jezelf en anderen open (op)stellen, hoe doe je dit?

Aanwezig: Jennifer van Exel

Wat eerste gedachten:

"Ik zit bij een nummer. Alleen.

Niemand maakt aanstalten zich bij me te voegen.

Had ik meer uitleg moeten geven?

Een goede oefening.

Het spreekt toch voor zich?

Jezelf en anderen OPEN opstellen, hoe doe je dit?

Draagvlak.

Er is dus blijkbaar niemand in de kunstensector die zich open op wilt stellen. Wat zegt dit?

Arrogantie? Onbegrip? Geen motivatie?

Geen... Wel...

Mensen stellen zich voor.

Aan elkaar.

Maar wie, buiten deze muren, gaat het

-en op welke manier -

aan dat zij zich voorstellen. Aan elkaar.

Ze durven niet,

Ze willen niet,

Ik ga gewoon kijken."

Mijn stelling over draagvlak kwam voort uit het idee dat wanneer je je anders opstelt, je

openstelt voor anderen en anderen voor jou, er een andere communicatie ontstaat. Vanuit deze gedachte open ik het gesprek over draagvlak als een handeling, een gebaar en een fysieke en mentale betrokkenheid. Grappig genoeg bedoelde ik niet te refereren aan waar Tobias de vorige keer mee begon, een kwantitatief ogende beschuldiging die heerst in de media en politiek over het "krimpemde draagvlak/ gebrek aan draagvlak", want dit klopt niet en dat stel ik niet ter sprake. Het gaat me om dragen en draagvlak te verdiepen, geenszins ter verdediging te spreken hierover.

Ik kom veel tegenstellingen tegen in de onderwerpen van vanavond; wat klopt hier niet?
Uitzoomen en schaars maken
Samen komen en confronteren
Kwalificeren en overstappen van kleine naar grote zaal (verwachting volgen)
Je maakbaarheid en je breekbaarheid

Het format van de avond is een "open-space", ik vraag me af wat een open space is zonder deelnemers. Wat betekend open space voor jou en mij, individueel?
Want zonder deze reflectie is het onmogelijk, zo lijkt het me, om onze eigen blinde vlekken te ontdekken.
De overkoepelende gezamenlijkheid vanavond kent geen plek voor reflectie over hoe zich open te stellen naar de ander. De ander in je veld en de ander in je publiek. Of toch...

Ik kwam terecht in twee 1 op 1 gesprekken. Openhartig en persoonlijk. Er valt dus best een gesprek over draagvlak op persoonlijk niveau te voeren. En deze gesprekken sneden aan rake thema's:

1. Dat je door de relatie tussen mensen te veranderen, een hele nieuwe context creëert.
2. Dat het uitmaakt als je ergens iets mee te maken hebt gehad tijdens een proces: dat je bent gevraagd (om aanwezigheid en mening), dat je bent gehoord (en dus op- en van waarde wordt geschat), en je welkom bent (om terug te komen en te zien wat er uiteindelijk van het proces of project terecht is gekomen, waarom je belangrijk was en nog steeds bent).
3. Jezelf openstellen, open opstellen, begint bij een eigen noodzaak om dat te doen. Een eigen belang. Een eigen belang waar je dus bij de ander naar op zoek bent, zodat deze de noodzaak voelt zich ook naar jou toe open op te stellen.
Misschien is een blinde vlek van ons kunstenveld wel om belang te scheppen bij de mensen die nu kritiek hebben. Laat de raad van cultuur zelf reflecteren en haar eigen blinde vlekken ontdekken. Zoals bijvoorbeeld:
4. Als iedereen vasthoudt aan één maatstaf, is er geen hernieuwing in het draagvlak mogelijk. En onze kracht als veld is toch de mogelijkheid van het in beweging zetten van mensen, waarden en ideeën in de maatschappij.

Groep 8: Taal en Framing

Beeldvorming cultuur en politiek / publiek
Welk beeld hebben we van elkaar?

Aanwezig: Judith Blankenberg, Ben Visser, Leonoor Bergen, Suzan Boogaardt, Dwayne Toemere, Julia Willems, Jury van Rheden, Barbara van Lindt, Erik Wien, Rinske Vervult, Marjolein van Heemstra, Johan Sonneschein, Mark Walraven, Marie Groothof, Emke Idema, Nicole van Vessem, Marianne Versteegh

Geconstateerd:

Verslag van De Agenda #2 // 01-12-2014 // Het Veem Theater, Amsterdam

Imagoprobleem theatersector

Het unieke van theater wordt niet genoeg belicht

Onbekend maakt onbemind: werk wordt niet gepitched in de media

Link naar politiek is nodig. Steun uit publiek ontbreekt.

Geen boegbeeld

Belangrijk:

Educatie.

Belangstelling van politiek, dus communicatie met politiek is belangrijk.

Creativiteit dient een breed belang. Hoe haal je potentie uit hoger opgeleiden? Moeten we zelf in investeren.

Pogingen te zeggen wat waarde van theater is.

Welke waarde willen we gezamenlijk uitdragen?

Eigen frame, niet reageren op andermans framing. Per doelgroep bepalen wat je communicatie is.

Goed voorbeeld:

Nu opleving van groen en biologisch: met liefde gemaakt, ambachtelijkheid, eenmalig karakter. Was 15 jaar geleden niet likable, nu wel. In die hoek moet theater zitten.

Waarde theater:

Directe belevenis, je moet erbij zijn, opwaardering van het mysterie,

Aantrekkelijkheid van het ondoorgrondelijke, het intellectuele, zet aan tot nadenken.

Wat maakt het lastig:

Moeilijkheid: over welke waarde moeten we het hebben? Wat communiceert?

Gebrek aan boegbeeld.

Makers zijn voortdurend aan het werk, er blijft weinig tijd over om de boodschap te verspreiden.

Theatermakers zijn niet aanwezig in andere media, het is kennelijk niet interessant om over te praten. (wereld draait door, Spijkers met koppen: theatermakers die over hun werk praten zijn saai, zpmomenten)

Hoe breng je de kracht van theater over? Bijvoorbeeld: Ik wil nadenken, ik ga naar theater?

Zou kunnen: Andere disciplines, column in de krant, tv, zoeken naar andere kanalen waarin je kunt communiceren.

Een column is een frame en een subsidieaanvraag ook.

Toch proberen:

Schoonheid is dat je iets zelf ontdekt. Dat is de aantrekkingskracht van live theater.

Behoeftte aan persoonlijke verhalen, daarmee kun je de nieuwsgierigheid prikkelen.

Mysterie omarmen. Iedereen richt zich op het ongrijpbare tastbaar maken.

Terwijl theater hoef je niet te begrijpen. Mensen teruggeven dat wat ze associëren goed is.

Unieke ervaring: het moment, je moet erbij zijn om het te beleven.

Mensen confronteren met de aantrekkingskracht van het spel. De spelende mens zit in ons allen, de verleidingskracht, de kracht van de afspraak over de rolverdeling die je ter plekke met elkaar maakt overbrengen.

Het gaat niet over ons maar over het publiek: nederigheid van de maker. Wisselwerking is waar het om gaat. De uitkomst ligt niet van tevoren vast. Het hoeft niets op te leveren.

Onderzoeken wat de bredere betekenis van spel is en de hantering van spelprincipes in andere domeinen (politiek, bedrijfsleven, wetenschap, educatie) en andere sectoren. Pogen in je communicatie daar beter bij aan te sluiten.

Groep 9: Wat zijn de blinde vlekken in De Cultuurverkenning?

Aanwezig o.a. Tobias Kokkelmans, Marijke Hoogenboom, Andrea Bozic, Jan Zoet, Alexandra Broeder, Edit Kaldor en vele anderen.

Aanleiding:

De Cultuurverkenning (juni 2014) is het document waarmee de Raad voor Cultuur gesprekken aanknoopt met het culturele veld, en vormt mede de basis voor de Agenda Cultuurbeleid, het advies over rijkscultuurbeleid/BIS 2017-2020, die de Raad in maart 2015 presenteert. **Zijn er onderwerpen en thema's die in De Cultuurverkenning niet of onvoldoende aan de orde komen? Welke kanttekeningen plaatsen wij vanuit deze Agenda werkgroep bij het document?**

Inventarisatie van blinde vlekken door 'subgroep 9' tijdens De Agenda #2:

(gesorteerd van groot naar klein, van algemene observaties en suggesties naar specifieke aandachtspunten)

- *De Raad reflecteert in de Cultuurverkenning niet over zijn actuele positie en functioneren.* Hij legt geen verantwoording af ten aanzien van zijn bijdrage aan het cultuurbeleid en de politieke besluitvorming als zodanig. Vragen als 'wat moet de rol van de raad zijn in de komende periode', 'hoe is hij samengesteld', 'wat zijn de wenselijke voorwaarden om tot een advies te komen', 'hoe is dat advies geworteld in het veld', 'wat zijn de kritische aspecten bij zijn relatie met de politiek' etc.¹
- *In het verlengde daarvan ontbreekt er een standpunt over de regie voor het cultuurbeleid.* Bij wie moet de verantwoordelijkheid liggen - wordt het beleid gedreven door een cultuurpolitieke visie of door de economie? Vertrekt de Raad vanuit een economische kijk op onze samenleving of verdedigt hij gemeenschappelijke waarden en is hij verbonden met andere sectoren van algemeen belang? Pas als er een duidelijker uitgangspunt wordt bepaald kan er cultuurpolitiek op gereageerd worden.
- *We pleiten ervoor dat de Raad zich radicaler opstelt en scherpere vragen agendeert om tot alternatieve voorstellen voor de infrastructuur van de sector te komen.* Inspelen op 'trends' is niet genoeg:
 - Zo wordt er ongeacht de waardering voor de 'veerkracht', 'andere verbindingen' en 'hiërarchieluwe netwerken' in de sector' geen visie ontwikkeld voor *een nieuw politiek economisch model (dat zoals menig initiatief in de transitiebeweging voorbij gaat aan de groei-geld-winst logica).*
 - Evenmin durft de Raad de *afstand tussen Rijk, Fonds en stad* ter discussie te stellen. Wij zijn bijzonder geïnteresseerd in een 'convenant nieuwe stijl', dat uitgaat van een sterkere samenhang tussen de drie spelers, waarin ruimte komt voor verschillen tussen lokale plekken, en plannen getoetst kunnen worden aan de kracht en de (onderscheidende) beleidskeuze van regio's.

¹ Over trends gesproken zou De Raad de toenemende behoefte aan transparantie, draagvlak en betrokkenheid van burgers bij beleidsprocessen en politieke besluiten ook naar de eigen structuur kunnen vertalen (beoordelingscommissies bij NWO bijvoorbeeld zijn samengesteld uit vertegenwoordigers uit verschillende vakgebieden, dat betekent dat ook 'leken' aanvragen beoordelen).

- *De Raad zou meer eisen kunnen stellen aan de snelheid waarmee de transitie van het kunstenveld doorgevoerd wordt.* Uitgangspunt: er wordt nu veel te snel in gegrepen. Er moet juist meer worden geïnvesteerd, zodat instellingen überhaupt nog kunnen ontwikkelen, gekoppeld aan hun opdracht. Ons pleidooi is: niet verder doorbezuinigen, maar nu de tijd nemen om te anticiperen op de veranderingen en om bestaande kwaliteit te borgen.
- *Een tweetal cruciale schakels in de kunstensector worden door de Raad voor Cultuur geheel buiten beschouwing gelaten:*
 - De samenhang met het kunstonderwijs. Het professionele werkveld is afhankelijk van een sterke positie van het begin van de keten. Vooral in de podiumkunsten staat, na het verdwijnen van productiehuisen, talentontwikkeling onder druk en komt er meer verantwoordelijkheid bij de masteropleidingen te liggen.
 - De noodzaak voor (onafhankelijke instrumenten) voor reflectie en onderzoek. Ook hier wordt het als een gemis ervaren dat de Raad het gebrek aan een sectorinstituut voor de podiumkunsten en extra middelen voor de documentatie en analyse van actuele ontwikkelingen niet agendeert.
- *De Raad zou de discussie moeten doorzetten over de verantwoordelijkheden van de overheden zelf.* Met name ten aanzien van cultureel ondernemerschap en meer inkomsten uit de markt. Welke maatregelen zou de overheid moeten nemen om de banden tussen kunst en bedrijfsleven te faciliteren en schotten weg te nemen? Welke instrumenten zijn er nu, hoe worden zij geëvalueerd en aangevuld? De beëindiging van de Geefwet in 2017 wordt door de Raad bijvoorbeeld niet geproblematiseerd.
- *Ook wordt verwacht dat de ontwikkelingen ten aanzien van zzp-ers in de culturele sector nadrukkelijker worden aangekaard. Binnenkort verandert de wetgeving omtrent zelfstandig ondernemerschap. De zzp-er mag in de toekomst niet meer onder een gezagsverhouding werken. Een problematische situatie voor freelancers die werkzaam zijn in de podiumkunsten; daar is immers bijna altijd sprake van een gezagsverhouding. Dit onderwerp laat de Raad liggen.*
- *Er ontbreken principiële gedachten over hoe posities binnen de BIS ingenomen kunnen worden en de circulatie van functies open blijft.* Wie mag plannen indienen voor een plek binnen de BIS? Kunnen meerdere optanten met elkaar in competitie gaan? (Dit wordt nu nog niet gestimuleerd). Verder leeft de behoefte om mandaten voor het artistiek leiderschap in te stellen, gebonden aan een bepaalde maximale termijn.
- *Er mist een duidelijke uitspraak over de verhouding tussen de eisen van Rijkssubsidie enerzijds en gemeentelijke subsidie anderzijds.* Zo werkt een (vanuit het spreidingsideaal gedachte) reisverplichting van podiumkunstinstanties onvoldoende als daar ook niet bij de podia in den lande een afnameverplichting tegenover staat.
- *Er mist een duidelijke visie over de verantwoordelijkheid van de BIS ten aanzien van innovatieve praktijken in de periferie die niet binnen bestaande structuren beleidsformats (willen) vallen.* De Raad noemt het bemoedigende ontwikkelingen dat projecten buiten (of dwars doorheen) de bestaande infrastructuur gerealiseerd

worden, erkent het gebrek aan een duurzaam karakter bij deze ontwikkelingen en pleit voor werkplekken met voldoende massa en begeleiding. Echter, er wordt nog onvoldoende kennis geconstateerd van wat er werkelijk gaande is in de zogenaamde periferie.

De Raad zou in onze optiek verder moeten gaan in het benoemen *waar* zulke plekken dan gecreëerd moeten worden. Steeds meer geïntegreerd binnen de bestaande topinstituten, zoals de huidige trend laat blijken? Of juist los van deze instituten, in een onafhankelijke zone, puur geënt op het verkennen en stimuleren van alternatieven? We pleiten voor het laatste: een gewaarborgde plek voor de periferie in de BIS, toegespitst op onderzoek en ontwikkeling.

Groep 10: Self-production, alternative economy of art without subsidy

Report forthcoming